

Louis Zaal, een van de oprichters van fotobureau Hollandse Hoogte (HH), is op 20 augustus op 60-jarige leeftijd overleden. Op 20 juli 2014 had Freek Baars een gesprek met hem over het ontstaan en de ontwikkeling van het fotobureau. Hieronder een verkort verslag vanuit het opgenomen gesprek dat bij Louis Zaal thuis plaatsvond aan de Buiksloterdijk in Amsterdam.

Tijdens het eindexamenfeest na het behalen van zijn HAVO-diploma in 1974, liep Louis Zaal de vader van een medeleerlinge tegen het lijf. Toen deze hem vroeg wat hij wilde worden antwoordde Louis, "journalist". De vader kende de directeur van Trouw en zo rolde Louis toch de krantenwereld in, nadat hij vanwege de vele aanmeldingen bij de School voor Journalistiek in Utrecht al was uitgeloot. Hij werd als eerste niet-katholiek aangenomen in het gereformeerde bolwerk van Trouw. Hoewel schrijven hem aantrok, werd je in die tijd als leerling-journalist meestal op de opmaakredactie gezet. Met foto's kwam hij nauwelijks in aanraking omdat Trouw toen weinig met beeld deed. Al snel deed hij als 20-jarige zelfstandig de opmaak van de zaterdagkrant.

Door fusies met lokale christelijke kranten veranderde sfeer bij Trouw en besloot Louis zijn geluk bij weekblad De Groene Amsterdammer te beproeven. Daar kwam hij als opmaker in contact met fotografie, waar veel aandacht aan werd gegeven en er ook de ruimte aan gaf. Onder anderen Hans Singels, Taco Anema, Hans Aarsman, Harrie Meier, Eduard de Kam, Michel Pellanders en Koen Wessing leverden er hun werk af. Fotografen zagen dat De Groene een prachtig platform was om bekend te worden. Louis was bij De Groene op dat moment eigenlijk de enige die zich met het beeld in de krant bemoeide. Dat leverde soms nog wel de klassieke strijd op met de schrijvende journalisten, die zoveel mogelijk tekstruimte eisten. Louis: "Zeker in het begin, meer dan later. Later kon ik er al meer mijn stempel op drukken en toen is ook nog een andere vormgeving ingevoerd, die nog meer ruimte voor de fotografie en vormgeving mogelijk maakte."

Louis raakte in diezelfde tijd betrokken bij het linkse wereldje rondom de groep die het roemruchte *Plaatwerk, tijdschrift voor sociale fotografie* uitgaf. "Ik zag dat er meer met fotografie kon. En dat leek mij heel aantrekkelijk. En het leek mij ook dat ik binnen die groep een goede rol kon spelen, omdat ik vrij pragmatisch was. En, ja, ook wel zakelijk." Vanuit die bevlogenheid besloten Dick Breebaart, Simon Kool en Roel Sandvoort, Louis Zaal bij hun plannen te betrekken om fotografie in Nederland op een hoger plan te tillen.

In 1984 besloten deze vier om daar een apart bedrijf voor op te richten: Hollandse Hoogte (de naam van een bepaalde hoogte van een drukletter), dat zich richtte op vormgeving én fotobemiddeling. "We verdienden ons geld met vormgeven. En dat was meer natuurlijk het werk van Dick en Simon. En Roel en ik deden de organisatie en de fotografie. Ik deed ook wel een paar projecten in de vormgeving. Bijvoorbeeld van de Leeuwarder Courant, het Agrarisch Dagblad en Intermediair hebben we de vormgeving gerestyled. En dat waren leuke projecten en dat leverde ook redelijk wat geld op, natuurlijk. Dus daarmee betaalden we het begin van Hollandse Hoogte", aldus Louis. Omdat de andere drie als freelancer werkten konden zij in de beginperiode van HH hun eigen werk blijven doen in afwachting van de verdere ontwikkeling van het bedrijf. HH voorzag duidelijk in een behoefte, in 1986 kon Louis Zaal zijn vaste baan bij De Groene opzeggen en werd hij op 1 februari letterlijk door zijn collega's van HH bij De Groene ontvoerd om daar zijn nieuwe carrière te beginnen.

De fotografie bij Hollandse Hoogte bestond in de begindagen uit het benaderen van fotografen en hen overtuigen dat het zin had om de foto's in een archief te stoppen. Niet elke fotograaf hapte meteen toe. In die jaren was het voor sommige fotografen niet nodig om via een bureau klandizie te verwerven, de klanten kwamen vanzelf wel naar hen toe. Toch lukte het om veel fotografen te

overtuigen. HH begon misschien twee archiefkasten met foto's en de kans dat een onderwerp ontbrak was natuurlijk groot.

“Dus we moesten vaak ook nog fotografen bellen, en zeggen van, ‘had jij niet toen dat en dat gefotografeerd en wil je dat als de wiedeweerga afdrukken en bij De Volkskrant in de bus stoppen?!’. Het voordeel daarvan was natuurlijk dat de fotografen merkten dat het beter was om die foto's af te drukken en bij ons af te geven, in plaats van achter de telefoon te zitten en wachten tot wij zouden bellen of de Volkskrant, of, want dat was natuurlijk ook een argument van ‘jij moet gaan fotograferen en je moet niet wachten tot dat iemand een archieffoto aan je vraagt.’”

Het archief van Hollandse Hoogte groeide op die manier snel, ook omdat Louis bij fotografen langsging om materiaal uit te zoeken. Wat erg goed verkocht waren vooral stockachtige foto's, wat Louis ‘associatieve beelden’ noemde. Hij vond die vaak in het doosje ‘diversen’ waar fotografen vaak werk in bewaarden waarvan ze niet precies wisten wat ze ermee moesten doen. Het was volgens Louis vooral een kwestie van steeds met andere ogen naar een afdruk kijken om de publiciteitswaarde ervan te vergroten en deze voor de fotograaf aan een klant van HH te kunnen leveren. “En dat was natuurlijk heel erg leuk, omdat je de kranten hielp, de afnemers, met de ‘verbeelding’. En het was niet alleen van de beelden die wij in het archief hadden, maar ook de beelden waarvan ik wist dat die fotograaf dat had, of de kans groot was dat ‘ie dat gemaakt had. Want omdat je bij fotografen thuis was geweest, kende je veel fotografen. Je had het werk al tien vijftien jaar voorbij zien komen, daardoor wist je al ongeveer wat ze hadden.”

In de jaren '80 ging het eigenlijk alleen maar om zwart-wit fotografie. Dat was geen bewuste keuze van Hollandse Hoogte, maar de zgn. serieuze media in die jaren werden grotendeels enkel nog in zwart-wit gedrukt. HH selecteerde wel vrij streng. Het ging niet zozeer om nieuwsfoto's, maar foto's die symbool stonden voor een bepaalde ontwikkeling of een idee. “Het was natuurlijk ook de tijd van sociaal-documentaire fotografie. De echte nieuwsfotografie deden we al sowieso niet.” Series werden wel in het archief opgenomen. “Wij wilden gewoon het Magnum van Nederland worden, dat betekende dus series produceren al of niet in opdracht en die her en der verkopen.” Maar in de praktijk bleek dat ook in die jaren series maar moeilijk geplaatst waren te krijgen, omdat de media er eigenlijk geen geld voor over hadden.

Op die manier groeide het aantal fotografen dat HH in die tijd vertegenwoordigde naar ongeveer 150. “En we kozen natuurlijk ook fotografen uit die iets toevoegden aan het team dat er al was. Dus niet alleen maar politieke fotografen, maar ook landschapsfotografen en architectuur, nou ja, noem maar op. Fotografen die voor de vakbond werkten, die voor vrouwenbladen werkten.” Hoewel de eerste jaren qua verdiensten misschien niet makkelijk waren, bleek aan het eind van de 20ste eeuw de markt in Nederland voor Nederlandse fotografen groter dan Louis Zaal had gedacht. De omzet van HH groeide toen met wel 50% per jaar, ook omdat het soort fotografie dat geleverd werd, niet bij andere fotobureaus in Nederland te vinden was.

Na 1990 kwam er langzamerhand toch meer nieuwsfotografie in de collectie van HH, zoals de Bijlmerramp in 1992 en het uitbreken van de burgeroorlog in Joegoslavië. Omdat vanaf het eind van de jaren '80 steeds meer media in kleur gedrukt werden, nam ook het aandeel van kleurendia's in het archief van HH toe met een relatief groot aandeel aan onderwerpen in het buitenland gemaakt door Nederlandse fotografen. Foto's van de Bijlmerramp waren ook in het buitenland gezocht. Hierdoor kwam HH ook in aanraking met de buitenlandse markt en kwam er materiaal van buitenlandse fotografen in de collectie terecht, al bleef dit qua hoeveelheid beperkt. Het leidde uiteindelijk na de sluiting van ABC Press in 2003 en andere Nederlandse fotobureaus met grote

fotocollecties met buitenlands materiaal die in die periode hun deuren sloten, dat HH ook belangrijke buitenlandse bureaus ging vertegenwoordigen, zoals Magnum en Camera Press.

Rond 2000 stond het hele kantoor van HH aan de Nieuwe Prinsengracht vol met ladekasten om de afdrucken en dia's te kunnen bergen. De collectie was tegen die tijd aangegroeid tot ongeveer 250.000 zwart-wit afdrucken en ruim 350.000 kleurendia's. Juist in die jaren vond in de professionele fotografiewereld de overgang plaats naar de digitale fotografie. Louis had met Roel Sandvoort al vroeg besloten om dit analoge werk in een bruikbare resolutie voor een eigen beeldbank van HH te laten digitaliseren, waardoor tegen 2004 HH eigenlijk al helemaal digitaal was. Het archief werd enkel nog geraadpleegd om voor bepaalde aanvragen hogere resolutiescans te maken. Dit was de reden om de collectie, die een belangrijk deel van de Nederlandse fotografie uit ongeveer het laatste kwart van de 20ste eeuw bevat, bij Spaarnestad Photo onder te brengen en uiteindelijk dus bij het Nationaal Archief in Den Haag.

Door het karakter van Louis, kon hij, nadat wegen zich om wat voor reden dan ook scheidden bij Hollandse Hoogte, altijd wel met mensen vinden. "In fotografieland waren er wel een paar hele eigenwijze types bij. Nou ja, dat vond ik ook altijd wel leuk. Volgens mij was daar ook wel bij HH het idee dat daar ruimte voor was."